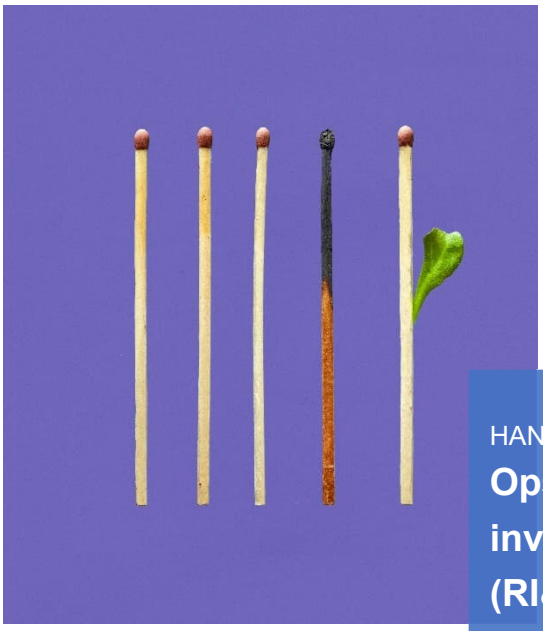

HANDLEIDING

Opstellen van een risico-inventarisatie en -evaluatie (RI&E) met de branche-RI&E Zorg

Gezamenlijke uitgave van:
Arbocommissies in de Zorg, namens:

- AO VVT
- O&O-fonds GGZ
- StAG
- StAZ

16-03-2026

Versie 1.0 (definitief)

Deze handleiding wordt basis van praktijkervaringen, wijzigingen in wet- en regelgeving en signalen uit de zorgbranches Gehandicaptenzorg, GGZ, VVT en algemene ziekenhuizen periodiek geëvalueerd en aangescherpt.

Auteurs: Imelda van Goethem (projectleider Arbocommissies), Kim van Gils (programmamanager branche-RI&E Zorg)

INLEIDING

Deze handleiding ondersteunt zorgorganisaties bij het gebruik van de branche-RI&E voor het opstellen van een RI&E voor de eigen organisatie. De branche-RI&E is een sectorspecifiek hulpmiddel dat organisaties helpt om op een gestructureerde en herkenbare manier invulling te geven aan de wettelijke verplichtingen uit de Arbeidsomstandighedenwet.

De zorg kent specifieke arbeidsrisico's, zoals fysieke belasting, PSA (psychosociale arbeidsbelasting, waaronder agressie en geweld) en biologische agentia. De branche-RI&E brengt deze risico's systematisch in beeld en biedt een gemeenschappelijk kader voor inventarisatie en evaluatie binnen de zorgbranches Gehandicaptenzorg, GGZ, VVT en algemene ziekenhuizen.

Iedere werkgever met één of meer medewerkers is wettelijk verplicht te beschikken over een actuele RI&E en een bijbehorend Plan van Aanpak. De wijze waarop de RI&E wordt uitgevoerd, is aan de werkgever. Het gebruik van de branche-RI&E Zorg is niet verplicht, maar biedt zorgorganisaties een branche-specifieke en praktische ondersteuning.

Deze handleiding beschrijft:

- wat een branche-RI&E is en hoe deze zich verhoudt tot de wettelijke RI&E-verplichting;
- hoe de branche-RI&E kan worden gebruikt voor het opstellen van een RI&E;
- welke stappen daarbij worden doorlopen;
- welke rollen, verantwoordelijkheden en aandachtspunten daarbij horen.

De branche-RI&E Zorg is ontwikkeld met het oog op erkenning door het Steunpunt RI&E. Deze handleiding is branche-breed, inhoudelijk van aard en ondersteunt organisaties bij een juiste toepassing van de branche-RI&E. Technische instructies over het gebruik van digitale RI&E-tools vallen buiten de scope en worden door de aanbieders afzonderlijk geleverd.

Deze handleiding heeft een ondersteunend en richtinggevend karakter. Zij beschrijft de inhoudelijke uitgangspunten en de beoogde toepassing van de branche-RI&E Zorg, maar vormt geen juridisch bindend document. Aan de inhoud van deze handleiding kunnen geen zelfstandige rechten of verplichtingen worden ontleend. Bij tegenstrijdigheid tussen deze handleiding en contractuele afspraken, waaronder overeenkomsten met aanbieders, zijn die overeenkomsten leidend. Wijzigingen in deze handleiding leiden niet automatisch tot aanpassing van bestaande contractuele verplichtingen.

ALGEMEEN KADER VAN DE RI&E

1. RI&E als onderdeel van arbobeleid en bedrijfsvoering

Elke werkgever is wettelijk verplicht te beschikken over een actuele risico-inventarisatie en -evaluatie (RI&E) en een bijbehorend Plan van Aanpak. Deze verplichting geldt voor iedere werkgever met één of meer medewerkers.

De RI&E is geen losstaand document, maar een structureel onderdeel van het arbobeleid en de bedrijfsvoering. Door risico's tijdig en systematisch te inventariseren en te evalueren, kunnen arbeidsrisico's worden voorkomen of verminderd en wordt gewerkt aan veilige, gezonde en duurzame arbeidsomstandigheden.

Een goed uitgevoerde RI&E draagt bij aan het voorkomen van ongevallen, gezondheidsklachten en ziekteverzuim en ondersteunt daarmee de continuïteit en kwaliteit van de organisatie.

1.1. Definitie RI&E

Een risico-inventarisatie en -evaluatie (RI&E) is op grond van artikel 5 van de Arbeidsomstandighedenwet als volgt gedefinieerd:

"Bij het voeren van het arbeidsomstandighedenbeleid legt de werkgever in een inventarisatie en evaluatie schriftelijk vast welke risico's de arbeid voor de werknemers met zich meebrengt. Deze risico-inventarisatie en -evaluatie bevat ook een beschrijving van de gevaren en de risicobeperkende maatregelen en de risico's voor bijzondere categorieën van werknemers."

Deze wettelijke definitie vormt het uitgangspunt voor de wijze waarop een RI&E wordt uitgevoerd en vastgelegd.

1.2. Reikwijdte van de RI&E

Een RI&E omvat meer dan het inventariseren van risico's alleen. De RI&E bestaat uit het samenhangende geheel van:

- een rapportage (bijvoorbeeld in de vorm van een schriftelijke rapportage of digitale registratie), waarin is vastgelegd:
    - welke arbeidsrisico's binnen de organisatie zijn geïnventariseerd en geëvalueerd;
    - op welke wijze de inventarisatie en evaluatie zijn uitgevoerd;
    - welke methoden zijn gebruikt, zoals interviews, rondgangen of enquêtes;
    - welke keuzes en afwegingen daarbij zijn gemaakt;
    - en wie bij het proces betrokken waren;
- een Plan van Aanpak, waarin concreet is beschreven:
    - welke maatregelen worden genomen om risico's te voorkomen of te verminderen;
    - wie verantwoordelijk is voor de uitvoering;
    - binnen welke termijnen maatregelen worden gerealiseerd;
    - en hoe de voortgang en effectiviteit van maatregelen worden gevolgd.

De RI&E beschrijft daarmee zowel de situatie binnen de organisatie, als het gevolgde proces dat tot deze inzichten heeft geleid. De rapportage en het Plan van Aanpak vormen samen één samenhangend geheel en zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden.

Een ingevulde vragenlijst of een digitaal RI&E-instrument is op zichzelf (vaak) niet een volledige RI&E, maar een hulpmiddel binnen dit bredere proces.

1.3. RI&E als cyclisch proces

De RI&E is geen eenmalige exercitie, maar een cyclisch proces dat past binnen de PDCA-cyclus van het arbobeleid. Inventariseren, evalueren, maatregelen plannen, uitvoeren, monitoren en periodiek actualiseren vormen samen een doorlopend proces.

Door de RI&E periodiek te evalueren en te actualiseren, bijvoorbeeld bij organisatorische wijzigingen, incidenten of nieuwe risico's, blijft het arbobeleid actueel en effectief.

1.4. Vrijheid in de wijze van uitvoeren van de RI&E

Werkgevers zijn wettelijk verplicht om te beschikken over een actuele RI&E en een bijbehorend Plan van Aanpak. De wijze waarop de RI&E wordt uitgevoerd, is aan de werkgever.

Het gebruik van de branche-RI&E Zorg is een hulpmiddel dat zorgorganisaties ondersteunt bij het opstellen van een kwalitatief goede en branche-specifieke RI&E. Organisaties kunnen er echter ook voor kiezen om de RI&E op een andere wijze uit te voeren, bijvoorbeeld:

- met ondersteuning van een externe adviseur of arbodienst;
- met behulp van een niet-branche-specifiek RI&E-instrument;
- door inzet van eigen interne deskundigheid.

1.5. Verantwoordelijkheid werkgever

De werkgever blijft, ongeacht de gekozen methode, altijd zelf verantwoordelijk voor de kwaliteit van de RI&E, het plan van aanpak, het gevolgde proces en naleving van de wettelijke eisen, waaronder:

- het opstellen van een volledige, betrouwbare en organisatie-specifieke RI&E, bestaande uit een rapportage en een Plan van Aanpak;
- het toevoegen van specifieke (organisatie)risico's die niet standaard in de (branche-)RI&E zijn opgenomen;
- het actueel houden van de RI&E en het Plan van Aanpak;
- het opstellen, uitvoeren en evalueren van het Plan van Aanpak.

2. Wat is een branche-RI&E en waarom is die er?

Een branche-RI&E is een met input van de sociale partners ontwikkelde RI&E die is toegesneden op risico's die kenmerkend zijn voor een specifieke sector of branche. Voor de zorg betekent dit dat veelvoorkomende en relevante risico's vooraf zijn uitgewerkt in een samenhangende en branche-specifieke vragenlijst.

De branche-RI&E ondersteunt zorgorganisaties bij het systematisch herkennen en beoordelen van risico's. Tegelijkertijd vervangt de branche-RI&E niet de verantwoordelijkheid van de werkgever.

De branche-RI&E wordt periodiek geactualiseerd. Aanleiding hiervoor kunnen zijn, onder meer wijzigingen in wet- en regelgeving, nieuwe inzichten uit de praktijk en de wens om de RI&E steeds meer risicogericht en ondersteunend aan de praktijk uit te voeren. Daarmee ondersteunt de branche-

RI&E zorgorganisaties bij het invullen van hun verantwoordelijkheid voor veilige en gezonde arbeidsomstandigheden, zowel fysiek als mentaal.

2.1. Reikwijdte van de branche-RI&E Zorg

De branche-RI&E Zorg is ontwikkeld voor verschillende zorgdomeinen, waaronder de gehandicaptenzorg, GGZ, VVT en algemene ziekenhuizen. De vragenlijst bevat een basisselectie aan risico's die in deze domeinen veel voorkomen en relevant zijn.

Voor de verschillende zorgbranches zijn afzonderlijke arbocatalogi opgesteld, die door de Nederlandse Arbeidsinspectie zijn getoetst. In deze arbocatalogi zijn per branche de zogenoemde prioritaire risico's beschreven, inclusief effectieve en praktijkgerichte oplossingen om deze risico's te voorkomen of te beperken. Wanneer tijdens de risico-inventarisatie een knelpunt wordt geconstateerd, kunnen organisaties de betreffende arbocatalogus raadplegen bij het formuleren van passende maatregelen.

De branche-RI&E biedt een gezamenlijk kader, maar laat ruimte voor maatwerk. Omdat organisaties verschillen in omvang, werkprocessen, locaties en doelgroepen, kan het noodzakelijk zijn aanvullende risico's op te nemen die niet standaard in de branche-RI&E zijn uitgewerkt.

INHOUD EN OPZET VAN DE BRANCHE-RI&E ZORG

1. Thema's binnen de branche-RI&E

De branche-RI&E Zorg bevat ten minste de onderwerpen die op grond van wet- en regelgeving verplicht zijn om te inventariseren. Deze wettelijke basis wordt aangevuld met risico's die specifiek zijn voor de zorgbranches gehandicaptenzorg, GGZ, VVT en algemene ziekenhuizen, en die door sociale partners, arbodeskundigen en de branches als relevant zijn aangemerkt.

De vragenlijst is zodanig opgebouwd dat zij organisaties ondersteunt bij het systematisch herkennen, beschrijven en beoordelen van arbeidsrisico's die in de dagelijkse praktijk van zorgorganisaties voorkomen. Daarbij is aandacht voor zowel fysieke, psychische als organisatorische risico's.

Binnen de branche-RI&E komen onder meer de volgende thema's aan bod:

- Fysieke belasting, zoals tillen en verplaatsen van cliënten of patiënten, repeterende handelingen en ongunstige werkhoudingen;
- Psychosociale arbeidsbelasting (PSA), waaronder werkdruk, ongewenst en/of grensoverschrijdend gedrag, agressie en geweld, en sociale veiligheid;
- Biologische agentia, bijvoorbeeld blootstelling aan infectieziekten en andere biologische risico's;
- Gevaarlijke stoffen, waaronder geneesmiddelen, desinfectiemiddelen en andere chemische stoffen;
- Arbeidsmiddelen en fysieke veiligheid, zoals werken met apparatuur, hulpmiddelen, gebouwen en installaties;
- Organisatie van het werk en arbeidstijden, waaronder roosters, nachtarbeid, herstelmogelijkheden en taakverdeling.

Deze opsomming is niet limitatief. Afhankelijk van het zorgdomein, de aard van het werk en de doelgroep kunnen accenten verschillen.

1.1. Ruimte voor organisatie-specifieke risico's

Zorgorganisaties verschillen in omvang, werkprocessen, locaties, cliëntgroepen en organisatorische inrichting. Daardoor kunnen risico's voorkomen die niet standaard in de branche-RI&E zijn opgenomen.

De branche-RI&E biedt nadrukkelijk ruimte om dergelijke organisatie-specifieke risico's toe te voegen en te beschrijven. De werkgever blijft verantwoordelijk voor de volledigheid en actualiteit van de RI&E en voor het opnemen van alle relevante risico's die binnen de eigen organisatie spelen.

1.2. Verdiepende inventarisaties

Bij een aantal risico's is een nadere of verdiepende inventarisatie noodzakelijk, waarbij aard, mate en duur in kaart moeten worden gebracht. Dit is bijvoorbeeld het geval bij blootstelling aan gevaarlijke stoffen, fysieke belasting, psychosociale arbeidsbelasting en biologische agentia.

De branche-RI&E geeft in deze situaties aan dat aanvullend onderzoek, een nadere analyse of inzet van specialistische deskundigheid nodig is. Deze verdiepende inventarisaties maken onderdeel uit van de RI&E, maar vallen vaak buiten de standaardvragenlijst van de branche-RI&E.

2. Aansluiting bij wetgeving en richtlijnen

De inhoud van de branche-RI&E sluit aan op actuele wet- en regelgeving, arbocatalogi, (branche)richtlijnen en signalen uit de praktijk. Bij het bepalen van passende maatregelen maken organisaties gebruik van deze bronnen, aangevuld met interne afspraken en beleidskaders. Door deze aansluiting biedt de branche-RI&E een herkenbaar en actueel kader, terwijl tegelijkertijd ruimte blijft voor maatwerk op organisatieniveau.

3. Instrumenten en aanbieders

3.1. Uitgangspunten

De branche-RI&E Zorg is beschikbaar via meerdere digitale instrumenten van erkende aanbieders. Deze instrumenten ondersteunen zorgorganisaties bij het uitvoeren van de branche-RI&E en het opstellen van een RI&E en bijbehorend Plan van Aanpak voor de eigen organisatie.

De zorg is divers en kent grote verschillen in omvang, organisatievorm, werkprocessen en doelgroepen. Om recht te doen aan deze diversiteit is ervoor gekozen de branche-RI&E Zorg binnen de zorgbranches gehandicaptenzorg, GGZ, VVT en algemene ziekenhuizen beschikbaar te stellen via meerdere instrumenten. Deze instrumenten zijn inhoudelijk gelijkwaardig, maar verschillen in opzet, functionaliteiten en ondersteuningsmogelijkheden. Iedere aanbieder heeft daarbij eigen kwaliteiten en sterke kanten, waardoor zorgorganisaties een instrument kunnen kiezen dat het beste aansluit bij hun organisatiecontext en werkwijze, bijvoorbeeld op basis van financiële overwegingen, gebruiksgemak, mate van ondersteuning of aansluiting bij bestaande systemen.

Voor kleinere zorgorganisaties geldt dat de RI&E vaak eenvoudiger kan worden ingericht dan bij grotere organisaties. Dit betekent niet dat minder eisen gelden, maar dat de uitvoering proportioneel kan worden vormgegeven, zolang:

- alle relevante risico's binnen de organisatie zijn meegenomen;
- het gevolgde proces navolgbaar is vastgelegd;
- en het Plan van Aanpak daadwerkelijk wordt uitgevoerd en gevolgd.

3.2. Gelijkwaardige inhoudelijke basis

De branche-RI&E Zorg kent een gezamenlijke inhoudelijke basis die door de branche vooraf is vastgesteld. Deze basis bestaat uit de risico's en thema's die binnen de zorgbranches gehandicaptenzorg, GGZ, VVT en algemene ziekenhuizen verplicht en relevant zijn om te inventariseren.

De onderliggende risico's zijn voor alle erkende instrumenten gelijk. De wijze waarop deze risico's zijn vertaald naar vragen, antwoordopties en ondersteunende toelichtingen kan per aanbieder verschillen. Aanbieders zijn vrij om de vragenstructuur, formuleringen en functionaliteiten op een eigen manier vorm te geven, zolang wordt voldaan aan de door de branche vastgestelde inhoudelijke en kwalitatieve uitgangspunten.

Dit betekent dat:

- alle instrumenten dezelfde risico's en onderwerpen afdekken;
- de exacte vragen en uitwerking per instrument kunnen verschillen;
- ieder instrument voldoet aan een vooraf door de branche bepaalde standaard voor volledigheid, herkenbaarheid en toepasbaarheid.

Door deze werkwijze ontstaat ruimte voor gebruiksvriendelijke en innovatieve instrumenten, terwijl tegelijkertijd wordt geborgd dat iedere zorgorganisatie werkt met een branche-breed en inhoudelijk gelijkwaardig RI&E-kader.

3.3. Beschikbare branche-instrumenten

Voor het gebruik van een branche-RI&E-instrument in de zorg is een gebruikslicentie nodig. Deze wordt verkregen door een abonnement af te sluiten bij één van de erkende aanbieders. De voorwaarden, kosten en ondersteuningsvormen kunnen per aanbieder verschillen.

De branche-RI&E Zorg is beschikbaar via onder meer de erkende instrumenten (op alfabetische volgorde):

- ZorgRie van RIE Specialist
- TriasWeb Arbo van Triaspect
- Zorgveilig Ri&E van Yuma

Tot 1 januari 2027 is ook het instrument PRIO van KMO Solutions erkend.

De technische werking van de instrumenten, zoals inloggen, gebruikersbeheer, navigatie en rapportage, wordt toegelicht in de gebruikershandleidingen van de betreffende aanbieders en valt buiten de scope van deze handleiding.

3.4. Beheer en actualisatie van de branche-RI&E-instrumenten

De branche-RI&E-instrumenten zijn geen statische instrumenten, maar worden periodiek beheerd en geactualiseerd. Dit is noodzakelijk om te blijven aansluiten bij actuele wet- en regelgeving, ontwikkelingen binnen de zorgbranches gehandicaptenzorg, GGZ, VVT en algemene ziekenhuizen en signalen uit de praktijk. Het beheer en de doorontwikkeling van de branche-RI&E-instrumenten vinden plaats in samenwerking tussen verschillende partijen, ieder met een eigen rol en verantwoordelijkheid.

Door deze rolverdeling wordt geborgd dat de branche-RI&E-instrumenten in de zorg inhoudelijk actueel, branche-specifiek en praktisch toepasbaar blijven voor zorgorganisaties.

Rol van de branche en sociale partners

De branche en de betrokken sociale partners zijn verantwoordelijk voor de inhoudelijke kaders van de branche-RI&E Zorg. Zij bepalen welke risico's en thema's voor de zorgbranches gehandicaptenzorg, GGZ, VVT en algemene ziekenhuizen relevant zijn en zorgen ervoor dat de branche-RI&E-instrumenten blijven aansluiten bij ontwikkelingen binnen de branches.

Tot deze rol behoren onder meer:

- het signaleren van relevante ontwikkelingen binnen de zorgbranches gehandicaptenzorg, GGZ, VVT en algemene ziekenhuizen, zoals veranderingen in werkprocessen, arbeidsverhoudingen of cliëntgroepen;
- het volgen van wijzigingen in wet- en regelgeving en beleidskaders die van invloed zijn op arbeidsomstandigheden;
- het duiden van nieuwe of veranderende risico's die branche-breed spelen;
- het verzamelen en bundelen van signalen en feedback uit de praktijk, onder andere via zorgorganisaties, arbodeskundigen en gebruikers van de branche-RI&E;
- het vaststellen van inhoudelijke uitgangspunten en prioriteiten voor actualisatie van de branche-RI&E.

Op basis van deze input wordt richting gegeven aan de inhoudelijke doorontwikkeling van de branche-RI&E-instrumenten in de zorg.

Rol van de aanbieders van branche-RI&E-instrumenten

De aanbieders van de erkende branche-RI&E-instrumenten zijn verantwoordelijk voor het technisch en functioneel beheer van hun instrument en voor de correcte vertaling van de branche-inhoud naar een bruikbare vragenlijst met ondersteunende functionaliteiten.

Hun rol omvat onder meer:

- het beheren en onderhouden van de digitale functionaliteit van het RI&E-instrument;
- het verwerken van inhoudelijke wijzigingen en actualisaties in de vragenlijst en bijbehorende toelichtingen;
- het borgen van consistentie, gebruiksvriendelijkheid en toegankelijkheid van het instrument;
- het zorgen voor een juiste en volledige weergave van de branche-RI&E-inhoud binnen het instrument;
- het ondersteunen van gebruikers bij het toepassen van het instrument, binnen de grenzen van hun dienstverlening.

Aanbieders zijn vrij in de wijze waarop zij de vragenstructuur en functionaliteiten vormgeven, mits wordt voldaan aan de door de branche vastgestelde inhoudelijke en kwalitatieve uitgangspunten.

Samenwerking en feedback uit de praktijk

Een belangrijk uitgangspunt bij het beheer van de branche-RI&E Zorg is het benutten van praktijkervaringen. Signalen en feedback van gebruikers spelen een belangrijke rol bij het verbeteren en actualiseren van de branche-RI&E.

Deze feedback kan onder meer betrekking hebben op:

- herkenbaarheid en volledigheid van risico's;
- duidelijkheid van vragen en toelichtingen;
- aansluiting bij de praktijk van verschillende zorgdomeinen;
- bruikbaarheid van de uitkomsten voor het opstellen van een RI&E met Plan van Aanpak en de toetsing daarvan.

Feedback uit de praktijk wordt, afhankelijk van de aard, via de aanbieders en/of via de branche verzameld en teruggekoppeld. Op basis hiervan kan worden besloten tot inhoudelijke en/of functionele aanpassingen.

Actualisatie en borging van kwaliteit

Actualisatie van de branche-instrumenten vindt plaats wanneer daartoe aanleiding is, bijvoorbeeld door:

- wijzigingen in wet- en regelgeving;
- nieuwe of veranderende risico's binnen de zorgbranches Gehandicaptenzorg, GGZ, VVT en algemene ziekenhuizen;
- evaluaties van het gebruik van de branche-RI&E;
- signalen van toezichthouders of arbodeskundigen.

Door periodieke evaluatie en afstemming tussen branche, sociale partners en aanbieders wordt de kwaliteit en actualiteit van de branche-RI&E Zorg geborgd. Daarmee blijven de branche-RI&E instrumenten een betrouwbaar en actueel hulpmiddel voor zorgorganisaties bij het uitvoeren van hun wettelijke RI&E-verplichtingen.

4. Aanvullende informatiebronnen en ondersteunende tools

Naast de erkende branche-RI&E-instrumenten zijn in het selectietraject van aanbieders ook aanvullende mogelijkheden, andere hulpmiddelen en platforms geïdentificeerd die organisaties kunnen gebruiken binnen hun arbobeleid en RI&E-proces. Afhankelijk van het gekozen instrument en de inrichting van het arbobeleid kunnen dergelijke hulpmiddelen variëren van losse ondersteunende of verdiepende modules tot meer geïntegreerde systemen voor risicobeheersing en opvolging. Dit laat onverlet dat de RI&E en het Plan van Aanpak steeds het wettelijke uitgangspunt vormen. Hierbij kan gedacht worden aan:

- tools voor het opstellen en volgen van een Plan van Aanpak zonder volledige RI&E-vragenlijst;
- instrumenten voor verdiepende of thematische onderzoeken, bijvoorbeeld gericht op de beleving van medewerkers bij werkdruk of andere aspecten van PSA;
- tools voor incidentmeldingen en werkplekinspecties;

- managementsystemen waarin risico's, maatregelen en acties organisatiebreed kunnen worden beheerd en gemonitord.

Dergelijke hulpmiddelen kunnen bijvoorbeeld worden ingezet voor het uitwerken van maatregelen, het volgen van voortgang of het uitvoeren van aanvullende analyses, mits de uitkomsten aantoonbaar worden gekoppeld aan de RI&E en het Plan van Aanpak.

Naast de aanvullende mogelijkheden van de branche-RI&E-aanbieders, kunnen organisaties onder andere gebruikmaken van de volgende partijen en platforms:

- de Vitaliteitsmonitor van PGGM. De Vitaliteitsmonitor is een online vragenlijst die inzicht geeft in de vitaliteit van medewerkers op het gebied van fysieke, mentale en financiële fitheid. Daarnaast wordt onderzocht hoe het organisatieklimaat wordt ervaren en welke energiegevers en energievreters ervaren in het werk. De Vitaliteitsmonitor is gericht op de gezondheid van medewerkers, waarbij een gezond en veilig organisatieklimaat, het bevorderen van de duurzame inzetbaarheid en het verminderen van verloop en verzuim centraal staan. De basis van de Vitaliteitsmonitor is het Job Demands-Resources Model (JD-R model), waarbij de (sector)benchmark Hartslag van Zorg & Welzijn wordt gebruikt.
- de integrale kwaliteitsmanagementsoftware van Zenya
- het digitale instrument voor het beheren van acties van RIE-actie.

De keuze voor dergelijke aanvullende tools is aan de organisatie en laat de verantwoordelijkheid voor een volledige en actuele RI&E onverlet.

Daarnaast kunnen zorgorganisaties informatie raadplegen via landelijke informatiepunten, zoals het Arboportaal en het Steunpunt RI&E.

UITVOERING VAN DE RISICO-INVENTARISATIE EN -EVALUATIE

1. Rollen en verantwoordelijkheden binnen het RI&E-proces

Een zorgvuldige uitvoering van de RI&E vraagt om betrokkenheid van meerdere partijen binnen en buiten de organisatie. Iedere betrokkene heeft daarbij een eigen rol en verantwoordelijkheid. Door deze rollen vooraf expliciet te maken, ontstaat duidelijkheid over verwachtingen, besluitvorming en verantwoordelijkheden en wordt een gedragen en kwalitatief goede RI&E bevorderd.

De hieronder beschreven rollen en verantwoordelijkheden gelden gedurende het gehele RI&E-proces. Afhankelijk van de fase verschilt de intensiteit van betrokkenheid, maar de verantwoordelijkheden lopen door van voorbereiding tot en met evaluatie en actualisatie.

1.1. Preventiemedewerker

De preventiemedewerker vervult een centrale rol bij de uitvoering en borging van de RI&E. Hij of zij coördineert het RI&E-proces, bewaakt de kwaliteit van de inventarisatie en adviseert over prioriteiten en maatregelen. De preventiemedewerker fungeert daarbij als schakel tussen medewerkers, leidinggevenden, management, medezeggenschap en eventuele externe deskundigen.

Elke organisatie is verplicht een preventiemedewerker aan te stellen. Als een ondernemingsraad (OR) aanwezig is, is instemming vereist op de aanwijzing en positionering van de preventiemedewerker. In

kleinere organisaties kan de werkgever zelf de rol van preventiemedewerker vervullen, mits dit expliciet is vastgelegd in het arbobeleid of bedrijfsreglement.

De wettelijke taken van de preventiemedewerker omvatten in ieder geval:

- het meewerken aan uitvoering en actualisering van de RI&E;
- het meewerken aan uitvoering en monitoring van de maatregelen uit het Plan van Aanpak;
- het samenwerken met en adviseren over inzet van arbodeskundigen.

In de RI&E wordt vastgelegd welk niveau van deskundigheid beschikbaar is, hoeveel tijd de preventiemedewerker(s) kunnen besteden aan deze taken en hoe de rol binnen de organisatie is belegd. Wanneer risico's of vraagstukken daarom vragen, adviseert de preventiemedewerker over het inschakelen van aanvullende deskundigheid.

1.2. Medewerkers

Medewerkers beschikken over essentiële kennis van het dagelijks werk, de werkprocessen en de ervaren risico's. Hun betrokkenheid is van groot belang voor een realistische, herkenbare en gedragen RI&E.

Organisaties kunnen medewerkers op verschillende manieren betrekken bij het inventariseren van risico's en het bepalen van maatregelen, bijvoorbeeld via gesprekken, werkplekinspecties, enquêtes of themabijeenkomsten. De gekozen vorm sluit aan bij de aard van het werk, de omvang van de organisatie en de cultuur.

Medewerkers hebben het recht om kennis te nemen van de RI&E en het bijbehorende Plan van Aanpak. Na afronding van de RI&E informeren organisaties hun medewerkers (inclusief externen) en relevante derden op passende wijze over de uitkomsten, de gekozen maatregelen en de voortgang van de uitvoering. Daarnaast wordt vastgelegd hoe werknemers een afschrift van de RI&E en het Plan van Aanpak kunnen inzien of verkrijgen, bijvoorbeeld via intranet, een centrale digitale omgeving of op verzoek bij de werkgever of preventiemedewerker. Transparante communicatie en een passende didactische vorm dragen bij aan draagvlak en bewustwording en ondersteunen een cultuur van veilig en gezond werken.

1.3. Medezeggenschap (OR/PVT)

De medezeggenschap heeft een formele rol binnen het RI&E-proces. De ondernemingsraad (OR) of personeelsvertegenwoordiging (PVT) wordt bij voorkeur vroegtijdig betrokken bij de uitvoering van de RI&E.

De OR heeft instemmingsrecht op de wijze waarop de RI&E wordt uitgevoerd. Dit betreft onder meer de gekozen aanpak, de rolverdeling en de inzet van interne en externe uitvoerders, zoals de preventiemedewerker, arbodienst of andere arbodeskundigen. Door deze instemming vooraf te organiseren, ontstaat duidelijkheid over verwachtingen, verantwoordelijkheden en procesafspraken.

Daarnaast heeft de OR-instemmingsrecht op het Plan van Aanpak dat voortvloeit uit de RI&E. Door de OR gedurende het proces te betrekken, kan zij zowel het inventarisatieproces als de duiding van risico's en de prioritering van maatregelen volgen en bespreken. Dit bevordert een gezamenlijke afweging van risico's en noodzakelijke verbeteracties.

Wanneer geen OR aanwezig is, vervult de PVT deze rol. Als ook geen PVT is ingesteld, informeert en consulteert de werkgever de belanghebbende medewerkers voorafgaand aan en na afronding van de RI&E.

2. Stappenplan

De beschreven rollen en verantwoordelijkheden vormen het organisatorische fundament van het RI&E-proces. Op basis hiervan wordt het traject ingericht en uitgevoerd om een RI&E op te stellen die aansluit bij de eigen organisatie.

Dit gebeurt aan de hand van een gestructureerd stappenplan, waarin zowel de inhoudelijke uitvoering als de organisatorische borging van de RI&E aandacht krijgen. Het stappenplan ondersteunt organisaties bij een zorgvuldige, navolgbare en gedragen uitvoering van de RI&E. De stappen sluiten aan op de wettelijke vereisten en op de Plan-Do-Check-Act-cyclus van het arbobeleid.

2.1. Opstellen projectplan

Het opstellen van een projectplan vormt een belangrijke eerste stap in het RI&E-proces. In het projectplan worden de uitgangspunten, afspraken en randvoorwaarden vastgelegd voordat daadwerkelijk wordt gestart met de uitvoering van de RI&E. Hiermee wordt voorkomen dat tijdens of na afloop van het traject onduidelijkheid ontstaat over aanpak, rollen of verantwoordelijkheden.

Het projectplan fungeert als kader voor de uitvoering en als basis voor afstemming tussen opdrachtgever, projectleider en betrokken partijen. Indien van toepassing is het projectplan instemmingsplichtig voor de OR of PVT.

In het projectplan worden in ieder geval de volgende onderdelen vastgelegd:

- Projectbeschrijving: de aanleiding en doelstelling van de RI&E, het beoogde eindresultaat en de afbakening van het traject.
- Inhoudelijke activiteiten: een beschrijving van de wijze waarop de risico-inventarisatie en -evaluatie wordt uitgevoerd, inclusief een nadere uitwerking van de eerste fase(n) en een globale beschrijving van de daaropvolgende stappen.
- Aandachtspunten: organisatie-specifieke aandachtspunten die van invloed zijn op de uitvoering, zoals bijzondere risico’s, kwetsbare groepen of organisatorische veranderingen.
- Planning: een tijdsplanning waarin is vastgelegd welke werkzaamheden in welke periode worden uitgevoerd.
- Financiële kaders: een overzicht van de raming, financiering en eventuele inzet van externe arbodeskundigen.
- Randvoorwaarden voor kwaliteit: afspraken over hoe de kwaliteit van het RI&E-proces wordt geborgd, bijvoorbeeld door interne afstemming, deskundige ondersteuning of toetsing.
- Communicatie: afspraken over de wijze waarop medewerkers en andere betrokkenen worden geïnformeerd en betrokken, bijvoorbeeld via een startbericht, presentatie of intranet.
- Projectteam en rolverdeling: de samenstelling van het projectteam en de rol van betrokkenen, zoals opdrachtgever, projectleider, preventiemedewerker, leidinggevenden, medewerkers, arbodeskundigen en OR-lid. De OR verleent instemming op het projectplan.

- Risicobeheersing van het project: een beschrijving van mogelijke knelpunten in het proces en hoe hiermee wordt omgegaan.
- Besluitvormingsproces: afspraken over besluitvorming door het management en instemmingsmomenten van de OR of PVT, onder meer bij vaststelling van het projectplan en het Plan van Aanpak.

2.2. Voorbereiding

Op basis van het vastgestelde projectplan start de voorbereidingsfase. In de voorbereidingsfase worden de randvoorwaarden gecreëerd voor een zorgvuldige en efficiënte uitvoering van de RI&E. In deze fase worden zowel inhoudelijke als organisatorische keuzes gemaakt.

Belangrijke stappen in de voorbereiding zijn:

- het betrekken van medewerkers, leidinggevenden, preventiemedewerker en OR/PVT;
- het bepalen van de scope van de RI&E, zoals locaties, teams en functies;
- het verzamelen van relevante informatie en documentatie.

Tot de informatie die in deze fase wordt verzameld, behoren onder meer:

- het arbobeleid en/of bedrijfsreglement;
- verzuimcijfers en relevante analyses;
- informatie van de bedrijfsarts over arbeidsgerelateerd verzuim en (P)AGO;
- het bedrijfshulpverleningsplan (BHV);
- een overzicht van functies en werkzaamheden;
- eerdere RI&E's en verdiepende onderzoeken, zoals op het gebied van fysieke belasting of werkstress.

Naast de inhoudelijke voorbereiding wordt in deze fase bepaald hoe de RI&E wordt uitgevoerd. Dit betreft onder meer de keuze voor werkvormen en methoden, zoals interviews, enquêtes, werkplekinspecties of een combinatie hiervan. Daarbij wordt afgestemd:

- wie worden geïnterviewd of bevraagd;
- op welke momenten observaties of rondgangen plaatsvinden;
- hoe objectieve en representatieve informatie wordt verzameld.

De preventiemedewerker of arbo-coördinator speelt in deze fase een centrale rol en stemt de gekozen werkwijze bij voorkeur vooraf af met de OR (of VGWM-commissie) en, indien van toepassing, met de arbokerndeskundige die achteraf de toetsing uitvoert. Deze afstemming draagt bij aan een soepel verloop van het traject en voorkomt vertraging of herhaling van werkzaamheden in een later stadium.

2.3. Inventarisatie

Tijdens de inventarisatiefase worden, op basis van de gekozen scope en werkwijze, de risico's binnen de organisatie systematisch in kaart gebracht. Hiervoor worden alle relevante vragenblokken van de branche-RI&E doorlopen. De inventarisatie richt zich op het identificeren van gevaren en risico's die samenhangen met de arbeid, de werkomgeving en de organisatie van het werk.

De inventarisatie vindt plaats op basis van een combinatie van informatiebronnen, zoals:

- observaties en rondgangen op de werkplek;
- gesprekken en interviews met medewerkers en leidinggevenden;

- enquêtes of thematische vragenlijsten;
- bestaande registraties, zoals ongevallenmeldingen, verzuimgegevens en eerdere onderzoeken.

Het gekozen branche-RI&E-instrument ondersteunt bij het vastleggen van bevindingen en het structureren van de inventarisatie. Tijdens deze fase wordt gestreefd naar een zo realistisch en volledig mogelijk beeld van de arbeidsomstandigheden binnen de organisatie. Daarbij is aandacht voor verschillen tussen functies, teams, locaties en cliënt- of patiëntgroepen.

Wanneer risico's worden gesignaleerd die niet standaard in de branche-RI&E zijn opgenomen, worden deze als organisatie-specifieke risico's toegevoegd. De werkgever blijft verantwoordelijk voor de volledigheid van de inventarisatie.

2.4. Evaluatie

Na afronding van de inventarisatie volgt de evaluatiefase. In deze fase worden de geïnventariseerde risico's beoordeeld op kans en ernst. Op basis van deze beoordeling worden prioriteiten vastgesteld voor het nemen van maatregelen. Deze beoordeling vormt de basis voor de prioritering in het Plan van Aanpak.

De evaluatie maakt inzichtelijk welke risico's het meest urgent zijn en welke risico's op termijn kunnen worden aangepakt. Niet elk geïdentificeerd gevaar leidt automatisch tot een hoog risico. Door risico's systematisch te evalueren, ontstaat een onderbouwde basis voor prioritering en besluitvorming.

In deze fase wordt ook bepaald of voor bepaalde risico's een verdiepende inventarisatie noodzakelijk is. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn bij:

- blootstelling aan gevaarlijke stoffen;
- fysieke belasting;
- biologische agentia;
- specifieke PSA-risico's.

Verdiepende inventarisaties maken onderdeel uit van de RI&E, maar vallen veelal buiten de standaardvragenlijst van de branche-RI&E. Indien nodig wordt hiervoor aanvullende deskundigheid ingezet. De uitkomsten van deze onderzoeken worden betrokken bij de verdere uitwerking van maatregelen en het Plan van Aanpak.

2.5. Maatregelen en plan van aanpak

Op basis van de evaluatie worden voor de geprioriteerde risico's passende maatregelen bepaald. Doel hiervan is het voorkomen of verminderen van risico's voor veiligheid en gezondheid. Bij het formuleren van maatregelen wordt gewerkt volgens de arbeidshygiënische strategie: eerst bronmaatregelen, vervolgens collectieve maatregelen (zoals technische en organisatorische maatregelen) en pas als laatste persoonlijke maatregelen.

Bij het bepalen van maatregelen sluiten organisaties aan bij:

- relevante arbocatalogi;
- geldende (branche)richtlijnen en normen;
- interne beleidskaders en afspraken;

- de specifieke context van de organisatie.

De gekozen maatregelen worden vastgelegd in het Plan van Aanpak. Het Plan van Aanpak vormt een integraal onderdeel van de RI&E en beschrijft concreet hoe en wanneer risico's worden aangepakt.

Inhoud van het Plan van Aanpak

In het Plan van Aanpak worden per knelpunt ten minste de volgende onderdelen opgenomen:

- een duidelijke beschrijving van het knelpunt;
- de te nemen risicobeperkende maatregel(en);
- de prioriteit van het knelpunt;
- een beschrijving van de achterliggende oorzaken en relevante basisrisicofactoren;
- de uitvoeringsverantwoordelijke (actiehouder);
- een streefdatum voor realisatie;
- een einddatum wanneer de maatregel is afgerond;
- afspraken over evaluatie van de maatregel en het beoogde effect.

Het Plan van Aanpak wordt zodanig opgesteld dat het concreet, realistisch en uitvoerbaar is. Dit betekent dat maatregelen SMART zijn geformuleerd en dat rekening is gehouden met beschikbare middelen, bevoegdheden en randvoorwaarden.

Wettelijke eisen aan het Plan van Aanpak

Aan het Plan van Aanpak worden aanvullende wettelijke eisen gesteld. Zo moet duidelijk blijken dat:

- de voorgestelde maatregelen gericht zijn op het wegnemen van gevaren of het beperken van risico's;
- bij de keuze van maatregelen de arbeidshygiënische strategie is toegepast en eventuele afwijkingen zijn gemotiveerd;
- de aangewezen uitvoerders over voldoende bevoegdheden beschikken;
- de effectiviteit van maatregelen is overwogen en mogelijke ongewenste neveneffecten zijn meegewogen.

Het Plan van Aanpak is instemmingsplichtig voor de OR of PVT.

2.6. RI&E-rapportage

Naast het Plan van Aanpak wordt de RI&E volledig en schriftelijk vastgelegd, zodanig dat de uitkomsten en het gevolgde proces navolgbaar en toetsbaar zijn. Deze rapportage bevat onder meer:

- managementsamenvatting
- bedrijfsbeschrijving
- informatie over de opsteller(s) en toetser van de RI&E (indien van toepassing)
- reikwijdte van de RI&E (bijv. de gehele organisatie of een deel daarvan)
- gevolgde werkwijze en periode van het opstellen van de RI&E
- toegepaste inventarisatiemethoden, zoals interviews, rondgangen, enquêtes of groepssessies
- positieve bevindingen
- (verwijzing naar) Plan van Aanpak met negatieve bevindingen en adviezen
- PAGO advies
- uitkomsten van of adviezen over verdiepende en/of aanvullende RI&E's
- advies over de preventiemedewerker (o.a. aantal medewerkers, kennis)

- advies over de BHV-organisatie (o.a. aantal medewerkers en restrisico's)
- toetsingsrapport (indien van toepassing)
- ondertekening door directie en Ondernemingsraad

De branche-RI&E en de gebruikte instrumenten ondersteunen organisaties bij het vastleggen van deze informatie op een gestructureerde en navolgbare wijze.

2.7. Toetsing

De RI&E dient te worden getoetst door een arbokerndeskundige of bedrijfsarts, tenzij sprake is van een wettelijke toetsingsvrijstelling. De toetsing heeft tot doel vast te stellen of de RI&E en het Plan van Aanpak voldoen aan de wettelijke eisen en of de gekozen maatregelen passend en effectief zijn in relatie tot de geïnventariseerde risico's.
De toetsing wordt uitgevoerd door één of meerdere arbokerndeskundigen met deskundigheid op het gebied van hogere veiligheidskunde, arbeidshygiëne en/of arbeids- en organisatiekunde of een bedrijfsarts. Welke deskundigheid vereist is, hangt af van de aard van de aanwezige risico's. In specifieke situaties kan ook de bedrijfsarts de RI&E toetsen, mits deze aantoonbaar beschikt over de benodigde kennis en ervaring op het gebied van RI&E-toetsing.

Voor organisaties met meer dan 25 medewerkers geldt in beginsel een toetsingsplicht. Voor organisaties met minder dan 26 medewerkers geldt een toetsingsvrijstelling, indien gebruik wordt gemaakt van een erkende branche-RI&E.

Van de toetsing wordt een toetsrapportage opgesteld waaruit blijkt of de RI&E voldoet aan de wettelijke vereisten. Een korte verklaring of brief is hiervoor onvoldoende, ook wanneer de RI&E (deels) is uitgevoerd door een arbokerndeskundige.

2.8. Uitvoering en monitoring

Na vaststelling en instemming van het Plan van Aanpak worden de maatregelen uitgevoerd volgens de gemaakte afspraken. Dit kan bijvoorbeeld bestaan uit het aanpassen van werkprocessen, het treffen van technische voorzieningen, het aanpassen van roosters of het geven van instructie en training.

De voortgang van de uitvoering wordt structureel gemonitord binnen bestaande overleg- en verantwoordingsstructuren, zoals managementoverleg, arbo-overleg of medezeggenschap. Periodiek wordt beoordeeld of maatregelen tijdig worden uitgevoerd en of zij het beoogde effect hebben.

De preventiemedewerker heeft een wettelijke taak in het volgen en signaleren van de voortgang van het Plan van Aanpak en adviseert hierover aan de werkgever. De werkgever blijft eindverantwoordelijk voor de arbeidsomstandigheden en voor het actueel houden van de RI&E en het Plan van Aanpak.

2.9. Evaluatie en actualisatie

De RI&E en het Plan van Aanpak worden ten minste jaarlijks geëvalueerd en, indien nodig, geactualiseerd. Daarnaast vindt tussentijdse actualisatie plaats bij relevante wijzigingen, zoals:

- veranderingen in werkprocessen, organisatie of huisvesting;
- nieuwe of gewijzigde risico's;
- incidenten of bijna-ongevallen;

- signalen uit verzuimcijfers, beroepsziektemeldingen of (P)AGO;
- bevindingen van de Nederlandse Arbeidsinspectie.

Naast de inhoudelijke actualisatie is het van belang het RI&E-proces als geheel te evalueren. Hierbij wordt gekeken naar de gehanteerde werkwijze, de betrokkenheid van stakeholders en de effectiviteit van de samenwerking. Deze evaluatie biedt aanknopingspunten voor verbetering van toekomstige RI&E-cycli en draagt bij aan een lerende organisatie. Hiermee sluit de RI&E-cyclus aan op het bredere PDCA-principe (Plan Do Check Act-cyclus) van het arbobeleid en wordt continue verbetering ondersteund.

BIJLAGE I - WERKVORMEN EN METHODEN

Bij het uitvoeren van de RI&E kan gebruik worden gemaakt van verschillende werkvormen en methoden om informatie te verzamelen over werkzaamheden, risico's en ervaren knelpunten. De keuze voor een methode hangt af van de doelstelling, de scope van de RI&E en de kenmerken van de organisatie.

Enquête en interviews

Het inzetten van vragenlijsten en interviews om inzicht te krijgen in de beleving en ervaringen van medewerkers is afhankelijk van een aantal factoren. Deze factoren dienen bij voorkeur vooraf te worden besproken en vastgelegd, bijvoorbeeld in het projectplan.

Belangrijke aandachtspunten bij de keuze voor enquêtes en interviews zijn:

- **Ambitieniveau van het management**: het is van belang dat het management het belang van arbo en veilige en gezonde arbeidsomstandigheden zichtbaar onderschrijft. Wanneer medewerkers worden bevraagd, moet duidelijk zijn dat de organisatie bereid is om opvolging te geven aan de uitkomsten. Dit voorkomt demotivatie en draagt bij aan vertrouwen in het RI&E-proces.
- **Scope van de RI&E**: de gekozen werkvorm sluit aan bij de afbakening van de RI&E. Bij een thematische RI&E, bijvoorbeeld gericht op fysieke belasting, ligt het voor de hand alleen de direct betrokken medewerkers te benaderen. Of bij een RI&E gericht op beleid via een documentenonderzoek. Bij een bredere RI&E is het belangrijk dat ook vragen worden gesteld over psychosociale arbeidsbelasting (PSA), waarbij het werken met een enquête of interviews vaak een passend middel is.
- **Instemming van de OR**: de ondernemingsraad wordt betrokken bij de keuze voor het inzetten van enquêtes of interviews. Op grond van artikel 27 lid 1 sub a WOR is instemming vereist bij besluiten over de uitvoering van de RI&E. Betrokkenheid van de OR vergroot daarnaast het draagvlak binnen de organisatie.
- **Aantal medewerkers**: de omvang van de organisatie kan bepalend zijn voor de gekozen methode. Bij grotere groepen ligt het inzetten van een enquête voor de hand. Er kan ook worden gekozen voor een representatieve steekproef. Daarbij is het van belang dat antwoorden niet herleidbaar zijn tot individuele medewerkers. Als richtlijn voor terugkoppeling geldt vaak een minimale groepsgrootte van 15 medewerkers.
- **Aard van de populatie en beschikbaarheid van medewerkers**: de methode sluit aan bij de aard van het werk, de veiligheids- en organisatiecultuur en de praktische mogelijkheden van medewerkers om deel te nemen.

Rondgang en eigen observatie

Een rondgang of observatie op de werkplek is een belangrijk onderdeel van de RI&E en draagt bij aan een realistisch beeld van de werkzaamheden, gevaren en risico's binnen de organisatie.

Bij het uitvoeren van een rondgang zijn de volgende aandachtspunten van belang:

- Zorg voor een goede voorbereiding door inzicht te hebben in de werkzaamheden, processen en al beschikbare informatie.

- Plan de rondgang zodanig dat een representatief beeld ontstaat van de normale werkzaamheden en bezetting. Houd hierbij ook rekening met werkzaamheden buiten reguliere werktijden.
- Hoe groter of complexer de risico's, hoe gedetailleerder deze moeten worden geïnventariseerd en beschreven. Grote risico's worden bij voorkeur op afdelings- of functieniveau beoordeeld.
- Communiceer duidelijk met betrokken medewerkers en leidinggevenden over doel en werkwijze van de rondgang.

Tijdens de observatie kunnen verschillende hulpmiddelen worden ingezet, zoals checklists of foto's, om de situatie goed vast te leggen. Foto's kunnen helpen om risico's inzichtelijk te maken en later te bespreken.

Na afloop van de rondgang is het belangrijk om de bevindingen terug te koppelen aan leidinggevenden of het management. Deze terugkoppeling vergroot het draagvlak voor het vervolg van de RI&E en biedt de mogelijkheid om waar nodig al direct maatregelen te treffen.

BIJLAGE II – HET PLAN VAN AANPAK OPSTELLEN

Het Plan van Aanpak (PvA) beschrijft welke maatregelen worden genomen om risico's te voorkomen of te verminderen. Het PvA vormt daarmee de schakel tussen de inventarisatie van risico's en de daadwerkelijke verbetering van arbeidsomstandigheden.

Het PvA moet concreet, uitvoerbaar en toetsbaar zijn. Dit betekent dat duidelijk is:

- welk risico wordt aangepakt met welke maatregelen
- wie verantwoordelijk is
- wanneer de maatregel wordt uitgevoerd
- hoe wordt beoordeeld of de maatregel effectief is

Een branche-RI&E instrument geeft daarbij suggesties om maatregelen in te vullen. Dit is echter nooit 100% passend, omdat bepaalde informatie vanuit de organisatie zelf moet komen. Deze bijlage helpt organisaties om een PvA op te stellen dat voldoet aan de eisen van de Arbowet en dat toetsbaar is door een arbokerndeskundige.

1. Checklist Plan van Aanpak (toetscriteria)?

Gebruik onderstaande checklist om te beoordelen of het Plan van Aanpak volledig is.

Vraag	Ja / Nee
Is het risico of knelpunt uit de RI&E duidelijk beschreven?	☐
Heeft elk risico tenminste één maatregel om het risico te voorkomen of verminderen?	☐
Is er een eenduidige koppeling tussen de maatregel en de oorzaak van een risico (voor elke achterliggende oorzaak wordt een passende maatregel gekozen)?	☐
Is de voorgeschreven volgorde van maatregelen (arbeidshygiënische strategie (AHS)) toegepast?	☐
Is per maatregel expliciet en consistent gemotiveerd wanneer van de AHS wordt afgeweken?	☐
Is gebruik gemaakt van de Arbocatalogus voor bewezen effectieve maatregelen?	☐
Is elke maatregel concreet en begrijpelijk geformuleerd (SMART)?	☐
Is per maatregel een verantwoordelijke persoon of functie benoemd en is dit met hem of haar afgestemd?	☐
Heeft deze persoon voldoende bevoegdheid om de maatregel uit te voeren (mandaat, middelen, tijd)?	☐
Is bepaald welke risico's het meest ernstig en urgent zijn?	☐
Is de juiste prioriteit toegekend aan de maatregelen (eerst de grootste risico's aanpakken)?	☐
Is een realistische planning opgenomen?	☐
Is de effectiviteit van de maatregel ingeschat en onderbouwd (bijv. de beoogde verlaging van het risiconiveau, KPI's of specifieke indicatoren)?	☐
Is per maatregel rekening gehouden met ongewenste consequenties of mogelijke neveneffecten?	☐
Is aangegeven hoe en wanneer de maatregel wordt geëvalueerd?	☐
Worden indien nodig aanvullende maatregelen genomen, wanneer het risico nog onvoldoende is opgelost?	☐
Is het Plan van Aanpak besproken met de preventiemedewerker en medezeggenschap?	☐

Wanneer een of meerdere vragen met "nee" worden beantwoord, is het Plan van Aanpak vaak nog onvoldoende uitgewerkt.

2. Onderdelen van een maatregel

Voor iedere maatregel worden minimaal de volgende onderdelen vastgelegd.

Onderdeel	Toelichting
Risico / knelpunt	Het probleem dat in de RI&E is vastgesteld
Grondoorzaak	De achterliggende oorzaak van het risico
Maatregel	De actie die wordt genomen om het risico te voorkomen of te verminderen
Arbeidshygiënische strategie	Bronmaatregel, collectieve maatregel (technisch of organisatorisch) maatregel of persoonlijke maatregelen (o.a. PBM)
Prioriteit	Hoog / middel / laag; gebaseerd op de omvang van het risico
Verantwoordelijke	De persoon of functie die verantwoordelijk is voor uitvoering
Streefdatum	Datum waarop uitvoering afgerond moet zijn
Evaluatie	Wanneer en hoe wordt beoordeeld of de maatregel werkt en welke aanvullende maatregelen eventueel nodig zijn

3. SMART formuleren van maatregelen

Een maatregel in het Plan van Aanpak moet bij voorkeur SMART zijn geformuleerd.

SMART-criterium	Toelichting
Specifiek	De maatregel is duidelijk omschreven
Meetbaar	Het resultaat is controleerbaar
Acceptabel	Betrokkenen zijn betrokken bij de maatregel
Realistisch	De maatregel is uitvoerbaar binnen de organisatie
Tijdgebonden	Er is een duidelijke planning

Voorbeeld:

- Niet concreet: “Meer aandacht besteden aan werkdruk.”
- Wel concreet: “Analyse werkdruk uitvoeren op afdeling X en op basis daarvan personeelsplanning aanpassen.”

4. Veel voorkomende tekortkomingen in Plan van Aanpak

Bij toetsing van een RI&E worden regelmatig de volgende aandachtspunten gezien:

- maatregelen zijn te algemeen geformuleerd;
- het is onduidelijk wie verantwoordelijk is voor uitvoering;
- er is geen planning opgenomen;
- de maatregel sluit niet aan bij de oorzaak van het risico;
- er is geen evaluatiemoment opgenomen.

Een concreet en goed onderbouwd Plan van Aanpak helpt organisaties om maatregelen daadwerkelijk uit te voeren en te monitoren.